

Remissvar från Lärarnas Riksförbund angående Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess, SOU 2020:24

Lärarnas Riksförbund har beretts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerad remiss.

Övergripande synpunkter

På ett övergripande plan ser förbundet positivt på en omfattande genomlysning av sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Förbundet ser dock allvarliga problem med den rekommendation som ges att regeringen återigen ska överväga hälsoväxlingen. Vi hänvisar här till remissvar skickat till Regeringskansliet den 2016-06-02 (S2016/02521/SF, Dnr 127/16). Problemen gällande ökad selektering kvarstår. Därtill finns nu reella risker till utträngningseffekter om anställningstryggheten försämras utifrån de intentioner som presenterats i LAS- utredningen. Hälsoväxling, med särskild sjukförsäkringsavgift, ökar kostnaderna för arbetsgivaren gällande långtidssjukskrivna medarbetare. I kombination med sämre anställningstrygghet riskerar hälsoväxlingen göra det ekonomiskt rationellt för arbetsgivare att den anställdes tjänst avslutas om hen blir långtidssjukskriven eller är i behov av rehabilitering.

Utredningen beskriver hur terminologin kring sjukskrivning och rehabilitering används olika, att definiera begrepp kan vara klokt. Förslag till definition av sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen saknar dock såväl förebyggande samt bevarande perspektiv. Förbundet avstyrker därför utredningens förslag på formulering av syfte för sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen samt definition av sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Vidare är det viktigt att understryka att individens integritet måste ha högsta prioritet i utredningsförslag gällande informationsdelning.

Förbundet välkomnar de förslag som innebär att individen får mer stöd i rehabiliteringsprocessen, att expertresurser kopplas in i fler fall och att mer kunskap

på området sammanställs. Samverkan mellan olika aktörer där fackliga parter deltar är även det positivt.

Slutligen behöver det konstateras att förbundet beklagar att fackliga representanter i så liten utsträckning givits möjlighet att lämna synpunkter och delta under utredningens gång.

Lärarnas Riksförbunds synpunkter på utredningens förslag

Lärarnas Riksförbund avstyrker:

- Förslaget som innebär att det tidigare förslaget hälsoväxlingen övervägs på nytt. Ökade drivkrafter och ökat stöd för arbetsgivares förebyggande insatser och arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete är viktigt. Däremot understryker Lärarnas Riksförbund att det fanns stora problem med regeringens tidigare förslag, hälsoväxlingen. Därutöver skapar LAS-utredningens förslag om försämrade anställningstrygghet ytterligare problem.
- Utredningens förslag på formulering av syfte för sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen samt definition av sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Förebyggande och samt bevarande perspektiv saknas.

Lärarnas Riksförbund anser:

- Att utredningens förslag om utredning angående en gemensam digital yta för planering i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen är bra men att en sådan utredning behöver ha informationssäkerhet samt individens integritet som centrala delar.
- Att utredningens förslag om att utbyte av medicinska uppgifter i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen bör utredas är bra men att en sådan utredning behöver ha informationssäkerhet samt individens integritet som centrala delar.

Lärarnas Riksförbund ser positivt på:

- Utredningens förslag att ge myndigheter i uppdrag att samverka. Förbundet ser även positivt på förslaget att Försäkringskassan får i uppdrag att samordna samverkan mellan aktörer i sjukskrivningsprocessen samt med LO, TCO och Saco.
- Att utredningen föreslår att individer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ska få mer stöd från Försäkringskassan.
- Att utredningen föreslår att arbetsgivare alltid ska konsultera expert vid bedömning av arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete.
- Att utredningen föreslår förvaltning av kunskapsområdet arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete samt att det är rimligt att Myndigheten för arbetsmiljökunskap ges uppdraget.

- Att utredningen föreslår utvecklat samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för att möta individers behov av stöd.
- Att utredningen föreslår ytterligare utredning av om/hur utökat ansvar ska kunna åläggas socialtjänsten gällande de individer som har medicinska begränsningar, saknar sjukpenninggrundande inkomst och uppbär försörjningsstöd.

Lärarnas Riksförbunds kommentarer på utredningens förslag

I det följande lämnar Lärarnas Riksförbund kommentarer på utredningens specifika förslag. Dessa kommenteras kronologiskt utifrån utredningens struktur och rubriksättning.

Sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessens syfte

Lärarnas Riksförbund avstyrker som sagt utredningens förslag på syfte samt definition av sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Förslag på syfte samt definition är för smalt formulerade. Förebyggande och samt bevarande perspektiv saknas.

Förslaget på definitionen som utredningen ger ”att med sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ska avses den process som börjar då individens arbetsförmåga blir nedsatt på grund av sjukdom och pågår till dess att individen återfått arbetsförmåga och därmed kan återgå i, eller kan söka, arbete eller då det konstateras att arbetsförmåga inte kan återfås” saknar såväl förebyggande som bevarande perspektiv. Definitionen riskerar att passivisera arbetsgivare då det kan uppfattas som att det är först efter att en individs arbetsförmåga blivit nedsatt som det behövs arbetsanpassningar inom ramen för arbetslivsinriktad rehabilitering. Förbundet förutsätter även att val av definition inte är tänkt att skapa en situation där individer som behöver avstå från att arbeta på grund av en medicinsk behandling eller rehabilitering kanske inte ska anses få förebyggande sjukpenning. Försäkringskassan skriver själva att sådan ersättning kan ges för behandling eller **rehabilitering** som syftar till att **förebygga** eller förkorta sjukdom.

Förslaget på syfte som utredningen ger det vill säga ”att sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessens syfte ska vara att individen ska återfå arbetsförmåga och därmed kunna återgå i, eller kunna söka, arbete.” saknar bevarande perspektiv, exempelvis att en arbetsgivare har ansvar för att bevara en medarbetars arbetsförmåga genom arbetsanpassningar inom ramen för förebyggande arbetslivsinriktad rehabilitering.

En mer avsmalnad definition behöver även sättas i sammanhanget av att Arbetsmiljöverket avser att utrangera begreppet rehabilitering ur föreskriften som behandlar arbetsanpassning och rehabilitering AFS 1994:1. Även om Arbetsmiljölagen (vilken reglerar att arbetsgivare har ansvar för rehabilitering) och

Socialförsäkringsbalken fortfarande gäller försvagar det effekterna av regleringar kring arbetsgivares ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering. Den samlade effekten av en smal definition såsom utredningen föreslår samt att Arbetsmiljöverket skickar signaler om att arbetslivsinriktad rehabilitering inte ska behandlas i samma sammanhang som arbetsanpassningar är olycklig och ger sämre skydd för arbetstagarna.

Förbundet föreslår att tillägg görs i definitionen så att förebyggande och bevarande perspektiv tydliggörs. Förslag på omformulering markerad med fet text, ”*att med sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ska avses den process som börjar då individens arbetsförmåga blir nedsatt **eller riskerar bli nedsatt på grund av sjukdom. Processen pågår till dess att individen återfått arbetsförmåga eller individens arbetsförmåga är bevarad och därmed kan fortsätta i, återgå i, eller kan söka arbete eller då det konstateras att arbetsförmåga inte kan återfås***”

Förbundet föreslår att tillägg görs i syftet så att förebyggande och bevarande perspektiv tydliggörs. Förslag på omformulering med fet text, ”*att sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessens syfte ska vara att individen ska återfå **eller bevara arbetsförmåga och därmed kunna återgå i, fortsätta i eller kunna söka, arbete.***”

Uppdrag att samverka för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess

Lärarnas Riksförbund ser positivt på utredningens förslag att ge myndigheter i uppdrag att samverka. Förbundet ser även positivt på förslaget att Försäkringskassan får uppdrag att samordna samverkan mellan aktörer i sjukskrivningsprocessen samt med LO, TCO och Saco. Fackförbunden kan bidra med mycket i sådan samverkan.

En gemensam digital yta för planering i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen

Lärarnas Riksförbund anser att utredningens förslag om utredning angående en gemensam digital yta för aktörerna för planering i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen är bra. Samtidigt är det viktigt att understryka att en sådan utredning behöver ha informationssäkerhet samt individens integritet som centrala delar och högsta prioritet. Resonemangen i övrigt om fördelarna för individen med att få överblick vad gäller dokument och planer är rimliga. Det bör även kunna ge stöd för individen i rehabiliteringen och i kontakter med olika aktörer. Dessa fördelar är dock inte större än integritetsaspekten.

Bättre stöd till individer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen oavsett behov av att få rehabiliterande insatser samordnade

Lärarnas Riksförbund ser positivt på att utredningen föreslår att individer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ska få mer stöd från Försäkringskassan. Utredningens genomgång av de svårigheter det finns för individer att orientera sig

och ta sig fram i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen känns igen i förbundets arbete med att stödja enskilda medlemmar. Rekommendationen att Försäkringskassan ges i uppgift att, inom ramen för sitt ansvar i 30 kap. SFB, bistå försäkrade som är i behov av stöd i kontakter med andra aktörer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen är angelägen och rimlig.

Ökade drivkrafter och ökat stöd för arbetsgivares förebyggande insatser och arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete

Som tidigare nämnts så ser Lärarnas Riksförbund allvarliga problem med den rekommendation som ges att regeringen återigen ska överväga hälsoväxlingen. Hänvisar till remissvar till Regeringskansliet den 2016-06-02 (S2016/02521/SF, Dnr 127/16). Problemen gällande ökad selektering kvarstår. Genomförande av hälsoväxlingen i den form som remitterades 2016 riskerar att ha en direkt kontraproduktiv effekt, utifrån att arbetsgivare kan bli avsevärt mer försiktiga med att anställa personer som har en långtidssjukskrivning bakom sig, det skulle alltså kunna leda till en ökad selektering. Förslaget riskerar därmed att bestraffa sjukdom istället för att stödja det som främst behövs, nämligen incitament för aktiva åtgärder både beträffande det förebyggande arbetet och när ohälsa uppstår.

Därtill finns nu reella risker till utträngningseffekter om anställningstryggheten försämras utifrån de intentioner som presenterats i LAS- utredningen. Hälsoväxling, med särskild sjukförsäkringsavgift, ökar kostnaderna för arbetsgivaren gällande långtidssjukskrivna medarbetare. I kombination med sämre anställningstrygghet riskerar det att uppfattas som ekonomiskt rationellt för arbetsgivare att den anställdes tjänst avslutas om hen blir långtidssjukskriven eller är i behov av rehabilitering.

Vad gäller förslaget att utreda redovisningsskyldighet av ekonomiska kostnader för ohälsa och sjukfrånvaro samt om det kan ersätta hälsoväxlingen har förbundet i dagsläget inga synpunkter. Samtidigt bör det konstateras att det rimliga är att hela sektorer behandlas lika. Exempelvis att all skolverksamhet har liknande regler. Förbundet ser fram mot kommande möjlighet att lämna remissvar och synpunkter .

Konsultation av expert vid bedömning av arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete

Lärarnas Riksförbund ser positivt på att utredningen föreslår att arbetsgivare alltid ska konsultera expert vid bedömning av arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete. De problem med arbetsgivares kunskaper om arbetslivsinriktad rehabilitering som utredningen beskriver känns igen. Trots att Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2001:1, systematiskt arbetsmiljöarbete, reglerar att när kompetensen inom den egna verksamheten inte räcker för arbetet med arbetsanpassning och rehabilitering, ska arbetsgivaren anlita företagshälsovård eller motsvarande sakkunnig hjälp utifrån så är det uppenbart att detta inte fungerar i praktiken. Då utredningen tydligt visar att

nuvarande reglering inte har önskvärd effekt är det rimligt att reglera detta ytterligare.

Företagshälsovård eller annan motsvarande expertkompetens har en väldigt viktig roll att fylla i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Förbundet instämmer i att detta bör regleras i Socialförsäkringsbalken. Utredningens analys av kostnader och bedömning att konsultation av expert är en insats som bör omfattas av det arbetsplatsinriktade rehabiliteringsstödet är välkommet då arbetsgivarna får viss kostnadstäckning. Ökade kostnader för arbetsgivaren i rehabiliteringsprocessen för en individ medför liknande risker som för hälsoväxlingen. I det sammanhången bör högre kostnadstäckning från Försäkringskassan än maximalt 50 procent övervägas.

En förvaltning av kunskapsområdet arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete
Förvaltning av kunskapsområdet arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete är angeläget. Det är rimligt att Myndigheten för arbetsmiljökunskap ges uppdraget. Lärarnas Riksförbund ser stora fördelar med att kunskap och forskning inom området sammanställs.

Ett utvecklat samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för att möta individers behov av stöd

Utredningens förslag om utvecklat samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för att möta individers behov av stöd är välkommet. Förbundet instämmer i att fler individer behöver få stöd genom rehabiliteringssamverkan. Individer som inte längre har rätt till ersättning från sjukförsäkringen behöver få ett bättre stöd för att kunna tillvarata sin arbetsförmåga. Det är viktigt att individen får information så att SGI skyddas. Förbundet anser även att det är angeläget att Försäkringskassan väger in information från Arbetsförmedlingen vid bedömning om arbetsförmåga.

Ett förbättrat stöd till individer som har medicinska begränsningar, som saknar sjukpenninggrundande inkomst och som uppbär försörjningsstöd

Utredningens förslag om ytterligare utredning av om/hur utökat ansvar ska kunna åläggas socialtjänsten gällande de individer som har medicinska begränsningar, saknar sjukpenninggrundande inkomst och uppbär försörjningsstöd är välkommet.

Utbyte av medicinska uppgifter i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen bör utredas

Det är positivt att utredningen föreslår vidare utredning gällande utbyte av medicinska uppgifter i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Förbundet understryker dock att en sådan utredning behöver ha informationssäkerhet samt individens integritet som centrala delar. Integritetsfrågor är centrala och förenklad process för utbyte av information får inte innebära att individen förlorar överblick och kontroll gällande hur medicinska uppgifter delas.

Avslutande medskick angående remissen och processen kring utredningen

Utredningen har olyckligtvis inte involverat fackliga representanter i någon större utsträckning. Underlaget till utredningen hade blivit starkare om Saco, LO och TCO involverats mer.

Skyddsombud är ofta viktiga för arbetstagare under sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen men involveras tyvärr ofta senare än önskvärt, med påföljd att situationen många gånger blivit allvarigare och svårare att hantera än den behövt vara. En åtgärd som varken skulle medföra kostnader eller merarbete för arbetsgivare vore att i regelverket kring rehabilitering införa ett krav för arbetsgivare om att informera arbetstagare om att arbetstagare som så önskar kan vända sig till sitt skyddsombud för råd och stöd i den arbetslivsinriktade rehabiliteringsprocessen.

Regelverk utan direkt tillsyn skapar problem. I dagsläget saknas i princip tillsyn av hur arbetsgivare tar ansvar i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Arbetsmiljöverket utför inte tillsyn i individärenden men väl över processen och har sanktionsmöjligheter. Försäkringskassan som har tillsynsansvar över arbetsgivarens insatser enligt socialförsäkringsbalken saknar sanktionsmöjligheter men kan anmäla ärenden till Arbetsmiljöverket. Utredningens beskrivning av att Försäkringskassan under 2018 gjorde 3 (tre) anmälningar till Arbetsmiljöverket är nedslående men inte oväntat. Utökad tillsyn på området är önskvärt.

Stockholm 17 augusti 2020

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Erik Ekström
Ombudsman